

یادداشتی درباره کتاب فیلمنامه «نینوچکا»

ترجمه شهرام زرگر

چاپ شده در : ضمیمه فرهنگی روزنامه اعتماد به سردبیری احمد غلامی

زمان انتشار : ۱۳۸۸

این یادداشت در مجموعه ای درباره فیلم مشهور و محبوب "نینوچکا" ساخته ارنست لوییچ در ضمیمه فرهنگی روزنامه اعتماد چاپ شد که مطلب تحلیلی ام درباره این فیلم هم در بخش "نقد فیلم های غیرایرانی: سایت آمده است."

*

*

درباره فیلمنامه "نینوچکا" نوشته بیلی وایلد، چارلز براکت، والتر رایش. ترجمه شهرام زرگر. از مجموعه «قلمرو هنر» زیر نظر حمید امجد. نشر نیلا. تهران. ۱۳۸۴.

مجموعه هر چند کوچکی درباره فیلم «نینوچکا» به بهانه هشتاد سالگی آن، بدون اشاره به کتاب حاوی فیلمنامه ترجمه شده این فیلم که چهار سال پیش به فارسی برگردانده شده، حتماً ناقص می ماند. در یکی از کوشش های قابل تقدیر نشر نیلا برای ترجمه و انتشار متون نمایشی (چه فیلمنامه و چه نمایشنامه) در قالب دلپذیر و در ایران مهجور مانده «کمدی رومانتیک»، این فیلمنامه کلاسیک و درس گرفتنی نیز توسط شهرام زرگر با نثری روان در ترجمه توصیف های هر سکانس و عباراتی راحت و گویا در ترجمه دیالوگ های سرشار از ظرافت وایلد و براکت و رایش، به مجموعه هنوز لاغر ادبیات سینمایی ایران در حیطه شناسایی و تحلیل کمدی های رومانتیک افزوده شد. زرگر مثل ترجمه های دیگرش (از جمله ترجمه عالی نمایشنامه «عاقبت عشاق سینه چاک» نیل سایمون) با توضیحات ضروری در پانویس ها، بخشی از شوخی های کلامی فیلمنامه را که به ادبیات و آرایه های جاری در زبان انگلیسی متکی است (مثل مفهوم دوگانه I'm afraid به عنوان ابراز تأسف که از سوی روس ها به معنای اظهار ترس گرفته می شود) به خواننده فارسی زبان منتقل می کند و گاه مثل جمله چنگم تو چنگم باشه به جای جمله اصلی my harp in my hand، معادل های فارسی محاوره یی هوشمندانه یی برای تعابیر انگلیسی می گذارد که درست از

جنس شوخی های وایلد ری/لوییچی است. وقتی مترجم یک متن فقط با تکیه به لغت نامه و در جایگاه نوعی وظیفه شغلی ترجمه نکند و در اصل، نسبت به حیطه تخصصی متن پیش رویش، شناخت و مهم تر از آن، علاقه و تجربه و مشاهده و ارتکاب داشته باشد، نتیجه همین می شود که گاه متن را همسو با اهداف و ساختار آن، در زبان فارسی بازآفرینی می کند و بی آن که سبک و لحن نویسندگان آن را به هم بزند، به غنای برگردان فارسی آن می افزاید. در مواردی مثل بازی با **mankind** به معنای نوع دوستی و جایگزین **womankind** توسط لئون دالگو، زرگر این جسارت را دارد که به جای روش معمول و ناپسند مترجمان (گذاشتن معادلی نارسا بدون توضیح واژه و ترکیب ایهام آمیز اصلی) به ترجمه ناپذیری آن اقرار کند و بیهوده نکوشد متن و تعبیر اصلی را در پس جایگزین های تحمیلی که برگزیده، نهان کند. جای خوشوقتی است که نسخه دی.وی.دی موجود در ایران که به زیرنویس فارسی مزین شده، به جای اغلب زیرنویس های مرسوم که حتی نام شخصیت ها را هم بدون شنیدن تلفظ آنها در باند صدای فیلم و صرفاً از روی زیرنویس انگلیسی، غلط می خوانند و می نویسند یا شاید چون کار را به نرم افزارهای الکن ترجمه می سپارند، **she drives me crazy** را به رانندگیش دیوونه می کنه برمی گردانند (!)، دیالوگ های فیلم را از روی متن ترجمه شهرام زرگر سبب تغییراتی بسیار مختصر مثل انگور به جای زر **copy/paste** - کرده است. این از آن موارد معدودی است که آدم از خیر رعایت کپی رایت می گذرد تا بلکه یک شاهکار به شکلی دقیق تر به بیننده عرضه شود و دلیل این همه تازگی اش، به رغم گذشت هشتاد سال از زمان ساخت آن، بهتر به دست آید و دل آدمی کمتر برای علاقه مندان ایرانی سینما بسوزد که گاه خودشان زبان نمی دانند و ناگزیرند به زیرنویس فارسی دی.وی.دی ها بسنده کنند که هیچ، حتی مجبورند نقدهایی بخوانند به قلم منتقدانی که قصه و روایت و دیالوگ و روابط شخصیت ها را براساس همان غلط های زیرنویس فارسی تحلیل می کنند و به خورد خواننده می دهند.